

Заворотній Степан Русланович,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну (м. Київ).

Науковий керівник – доцентка Коваль О. М.

БАЛАНС МІЖ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРАВОМ НА ІНФОРМАЦІЮ: УРОКИ ПУБЛІКАЦІЇ ПЕНТАГОНСЬКИХ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОЇ УКРАЇНИ

У післявоєнний період напруженість між національною безпекою та правом на інформацію стає важливою проблемою для будь-якої країни. Україна, яка зараз перебуває на етапі повоєнного відновлення, стикається з викликами, подібними до тих, з якими зіткнулися Сполучені Штати під час і після війни у В'єтнамі. Справа «Документів Пентагону» є важливим історичним прецедентом, який підкреслює, як уряди можуть намагатися обмежити доступ до інформації в ім'я національної безпеки. У цій статті досліджуються уроки публікації «Документів Пентагону» та розглядається, як повоєнна Україна може дотримуватися тонкого балансу між захистом національної безпеки та дотриманням права громадськості на інформацію.

Публікація документів Пентагону в 1971 році залишається одним із найяскравіших прикладів конфлікту між урядовою таємницею та правом громадськості знати правду. Засекречені документи, витік яких здійснив Деніел Елсберг, показали, що уряди США, які змінювали один одного, вводили громадськість в оману щодо масштабів американського втручання у В'єтнамі. Коли газети *The New York Times* і *The Washington Post* спробували опублікувати ці документи, уряд США намагався придушити їх публікацію з міркувань національної безпеки [1]. Однак Верховний суд США виніс рішення на користь газет, посилаючись на першорядну важливість Першої поправки і право громадськості на доступ до правдивої інформації [2].

Справа «Документи Пентагону» підкреслює вирішальну роль преси у забезпеченні підзвітності урядів, особливо в контексті національної безпеки. Рішення про публікацію інформації, яка потенційно може завдати шкоди національним інтересам, має бути зважене на користь публічної прозорості та поінформованих дебатів [3]. Для України відновлення довіри до інституцій вимагає прихильності до відкритості, навіть у сферах, пов'язаних з військовими операціями або післявоєнною стратегією.

Хоча право на інформацію є важливим, суди повинні ретельно оцінювати, чи дійсно публікація чутливих матеріалів загрожує національній безпеці. Рішення у справі «Документів Пентагону» підкреслило важливість судового нагляду у випадках, коли уряди заявляють про такі загрози [4]. У післявоєнній Україні суди відіграватимуть вирішальну роль у вирішенні конфлікту між національною безпекою та правом на інформацію.

Після років конфлікту Україна стикається з проблемою управління чутливою інформацією, пов'язаною з національною безпекою, військовими операціями та відбудовою. Уряд може бути схильний до обмеження доступу до певних видів інформації, аргументуючи це тим, що прозорість може зашкодити безпеці або дипломатичним переговорам.

Один з ключових уроків, винесених з «Доповідей Пентагону», полягає в тому, що урядам необхідно надавати пріоритет прозорості як засобу відновлення довіри громадськості. В Україні війна призвела до того, що громадяни вимагають підзвітності, особливо щодо військових рішень і зусиль з післявоєнної відбудови. Надаючи громадськості та ЗМІ доступ до важливої інформації, Україна може зміцнити демократичні інститути та зберегти підтримку громадянського суспільства в період відновлення.

Документи Пентагону були оприлюднені завдяки діям викривача, що продемонструвало важливу роль викривачів у викритті урядових зловживань. Післявоєнна Україна повинна створити правовий захист для викривачів, які викривають правопорушення або корупцію в державних органах. Створення

правової бази для захисту викривачів допоможе забезпечити притягнення державних службовців до відповідальності.

Для того, щоб досягти балансу між національною безпекою та правом на інформацію, Україна повинна розробити правову базу, яка визнає важливість як безпеки, так і прозорості. Ключові елементи такої системи включають

Україна вже має законодавство про свободу інформації, але в післявоєнний період може збільшитися кількість запитів на інформацію, пов'язану з військовими операціями та зовнішньою політикою. Необхідно запровадити правові механізми, які б дозволяли робити винятки в інтересах національної безпеки, а також гарантували, що цими виключеннями не будуть зловживати. Для цього потрібні чіткі вказівки щодо того, що становить загрозу національній безпеці, а також незалежний орган, який переглядатиме рішення про приховування інформації.

Як показав випадок з документами Пентагону, суди повинні слугувати стримуючим фактором для виконавчої влади, коли уряд заявляє, що інформація має бути засекречена з міркувань національної безпеки. Післявоєнній Україні потрібно буде посилити судовий нагляд, щоб запобігти зловживанню вимогами національної безпеки для виправдання надмірної секретності. Суди повинні збалансувати інтерес уряду в захисті чутливої інформації з правом громадськості на доступ до інформації.

Відновлення України після війни вимагатиме прийняття складних рішень щодо того, яку інформацію оприлюднювати, а яку засекречувати. Справа «Документів Пентагону» вчить, що надмірна утаємниченість уряду може підірвати довіру громадськості та підірвати демократичні інститути. Рухаючись уперед, Україна може вчитися на цьому досвіді, впроваджуючи правові механізми, які сприяють прозорості, забезпечуючи при цьому національну безпеку.

Публікація документів Пентагону спричинила національну дискусію про війну у В'єтнамі. В Україні відкриті дискусії про національну безпеку,

оборонні витрати та зовнішню політику можуть допомогти сформувати більш поінформоване та активне громадянство. Свобода ЗМІ та доступ до інформації матимуть вирішальне значення для сприяння цим дебатам.

Щоб запобігти зловживанню законами про таємницю, Україна повинна створити правові рамки, які включатимуть надійний захист викривачів, незалежну перевірку засекреченої інформації та судовий нагляд за позовами про розголошення державної таємниці. Ці реформи не лише підтримають прозорість, але й допоможуть боротися з корупцією та забезпечити підзвітність державних службовців.

Баланс між національною безпекою та правом на інформацію є фундаментальним питанням для післявоєнної України, оскільки країна прагне відновити свої інституції та завоювати довіру громадян. Справа «Документів Пентагону» пропонує цінні уроки щодо дотримання цього балансу, підкреслюючи важливість прозорості, захисту викривачів та судового нагляду. Вивчаючи досвід минулого, Україна може створити правову базу, яка підтримуватиме як національну безпеку, так і право на інформацію, забезпечуючи демократичне та прозоре майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Griswold E. N. *Secrets Not Worth Keeping: The Pentagon Papers Case* // *Harvard Law Review*. 1972. Vol. 85, No. 1. P. 1–17.
2. Stone G. R. *Perilous Times: Free Speech in Wartime*. Oxford University Press, 2004.
3. Lewis A. *Freedom for the Thought That We Hate: A Biography of the First Amendment*. Basic Books, 2002.
4. Schoenfeld G. *Necessary Secrets: National Security, the Media, and the Rule of Law*. W. W. Norton & Company, 2010.